

ТРИБУНА МОЛОДОГО ВЧЕНОГО

УДК 159.9-055.2:272

© Людмила Погоріла
м. Житомир

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКТОР ЯК ДИНАМІЗМ ВИЯВЛЕННЯ ЖІНОЧОЇ СУБ'ЄКТИВНОСТІ В КОНТЕКСТІ КАТОЛИЦЬКОГО СВІТОГЛЯДУ

У розвідці аналізується погляд Римо-католицької церкви на жіночу суб'єктивність, яка акумулює в собі екзистенцію біологічних, психологічних та соціальних факторів. Церква репрезентує особливість жіночої онтології та «різність» жіночого буття як особливість людського існування.

Ключові слова: жінка, католицизм, Церква, феміністичний, християнська антропологія, психологічна сутність.

На межі третього тисячоліття особливо актуальною постає проблема вирішення жіночого питання. Нова епоха, займаючись вивченням феномену людини (варто погодитись з тим, що досить довгий час поняття "людина" ототожнювалось з особою чоловічої статі), приєднує до своїх інтересів і проблематику жіночої суб'єктивності. Сьогодні жінка нарівні з чоловіком спроможна діяти, створювати та розвиватись. Сьогодні жінка має вільний доступ до здобуття освіти, що створює потенціал майбутньої кар'єрної самореалізації. Сучасна жінка – це впевнена в собі, самодостатня та активна особистість. Однак беручи до уваги той ряд змін, що трансформували багатовікову незмінну роль жінки та розглядаючи "нову феміну", чи не виникає відчуття ілюзії та несправжності фемінізму, нехай навіть найліберальнішого? Чи можливо так, що поривання жінки до свободи вибору, свободи дії та такої довгоочікуваної незалежності лише є фантомом цієї самої свободи?

Проблема незалежності жінки нерозривно пов'язана з материнством, тобто тим, що «звужує» спектр її потенціальних можливостей та «гальмує» їх темп розвитку, висловлюючись категоріями фемінізму. Однак функцію продовжувачки роду зможе виконувати лише жінка, крім того, використовуючи весь свій внутрішній материнський потенціал, виховати гармонійно розвинену особистість може тільки мати – це говорить про те, що материнський обов'язок був, є і буде пріоритетним для жінки й уникаючи його, жінка втікає від самої себе. Маскулінізація жінки завжди буде віддавати фальшивістю та штучністю, а радикальна фемінізація спотворить неповторну жіночу сутність. Тому перед суспільством постає ще більш нагальна проблема: як вирішити жіноче питання, залучити жінку до широкої діяльності «поза домом» й не "втратити" жінку, жіноче, що й спричиняє велику **актуальність** даної проблематики. Варто зауважити, що ця проблема є однією з основних і в католицизмі. Постаючи як своєрідний моральний регулятор, Римо-католицька церква досить добре орієнтується в проблемах сьогодення та пропонує нам розуміння жінки зі своєї точки зору, яка синтезує в собі традицію із сучасністю.

Метою статті є розкриття в контексті католицького світобачення трьох основних чинників жіночої суб'єктивності: психологічного, біологічного та соціокультурного, які за переконанням Церкви утворюють неповторність та особливість жіночності.

Погляд Церкви на проблему сутності жінки можна простежити в низці офіційних документів (енцикліках, листах, посланнях), особливо слід виділити лист папи Івана Павла II «Про гідність та покликання жінки». Говорячи про чоловічу та жіночу сутність, Церква при цьому пропонує звернутися до християнської антропології, яка досить чітко простежує людську статеву ідентичність і в якій людська істота інтерпретується як чоловік і як жінка. Основними та подекуди визначальними у християнському положенні про людину постають біблійні оповіді про створення та гріхопадіння.

З цієї точки зору Церква звертає увагу на те, що антропологічна сутність чоловіка і жінки абсолютно однакова, створена на образ і подобу Бога і є вінцем процесу божественного творіння. Створення людини описано в двох епізодах книги Буття: перший – про створення людини як чоловіка і жінки (Бут. 1, 27), які виступають власниками божественної природи, потенційними носіями вищої сутності та засновниками людського роду. Саме їм Бог наказує реалізовувати себе в потомстві та панувати над створеним природним світом (Буття 1, 28). Папа Іван Павло II зауважує, що біблійний текст дає нам достатню основу для підтвердження істотної рівності між чоловіком і жінкою щодо людської природи [4, с.16]. Таким чином Церква говорить про повну рівність жінки і чоловіка у їхній гідності, сутності та першопричинній динаміці. Другий епізод книги Буття, який є більш давнім за своїм походженням, як вважають дослідники,

використовуючи метафоризовану мову більш конкретно розповідає про створення людини, як чоловіка, який спочатку не був повногранним в своєму бутті, тому Бог вирішив доповнити його і створив з чоловікового ребра жінку. Слід звернути увагу на те, що жінку створено з тієї сутності, що в Біблії названо «ха адам», тобто людини, без розрізнення її за статевими ознаками. Теолог Т.Рауш підкреслює: «... тут немає ніякої підлеглості один одному: людство просто існує, як чоловік та жінка. До гріхопадіння – рівні партнери...» [5, с.45].

Виходячи з акту творення людини, Церква завжди говоритиме про те, що в основу людських, міжстатевих взаємин лягає закон єдності й боротьби протилежностей, який стає визначальним у взаємовідносинах між чоловіком та жінкою на протязі всього життя. Основоположна помилка, зауважують теологи, з якої випливає чимало перекручень цієї загалом християнської, євангельської думки, – це сплутання рівності з однаковістю, що є підміною логічної основи [7, с.13]. Тут варто підкреслити, що саме однакове онтологічне походження, але різна біологічно-психологічна сутність чоловіка і жінки створюють виключну можливість для гармонійного людського спілкування та плідної співпраці. Людська екзистенціальна особливість окреслюється специфічністю людської статевої. Звідси випливає, що вчення католицької Церкви про статевість, яке окреслює чоловічу та жіночу біологічно-психологічну сутність характеризується наступними рисами:

1)чоловіча та жіноча статевість є продуктом Божого промислу; 2)різниця між статями спонукає до тісного міжособистісного діалогу та народження потомства; 3)гарантом людських взаємин повинна виступати любов – «любов як жертвування і прийняття, любов як давання та одержування»[2, с. 445]; 4)відсутність любові спотворює людську статевість.

Ретельне підкреслення Церквою різної людської біології спровокувало на досить часті обвинувачення Церкви у сексизмі та у розгляді жінки як особи, яка потрібна виключно для репродукції. Крім того, фізіологічні особливості жіночого тіла завжди мали асоціацію з чимось матеріалістичним і як наслідок – гріховним. Але сучасна Церква відкидає такі обвинувачення й намагається показати «різність» людської фізіології тільки як стремління до утворення цілісного: тобто різність жінки і чоловіка поєднуючись, як на статевому, так і на психологічному рівнях здатні утворити цілісність людини, яку хоче бачити Бог. Переживати своє людське існування на образ і подобу Богу – значить також жити у відношенні до другого "я". Також варто зауважити, що головна заповідь Бога людям "плодіться й розмножуйтесь" передбачає поєднання різного заради досягнення божественної мети. Народження жінкою нової людини, нового члена колективу окреслене в католицькому віровченні серйозністю усвідомлення. Навіть Папа Іван Павло II в Апостольському листі "Наближення третього тисячоліття" вже на першій сторінці акцентує увагу на словах апостола Павла: "Як же сповнився час, Бог послав свого Сина, що народився від жінки"; понтифік народження Спасителя від жінки розглядає як символічно-сакраментальну подію. Крім того, Іван Павло II розкриваючи все багатство жіночого внутрішнього потенціалу, вказував на Божу Матір, яка для Церкви та віруючих завжди виступатиме уособленням любові, ніжності, піклування, здатності до самопожертви та відданого служіння. Нам варто звернути увагу й на те, що такою самою Церква хоче бачити й кожен жінку, особливо в час моральних трансформацій та соціально-культурних перетворень. Кардинал Анджело Скола взагалі розглядаючи жінку, як «іншу» сутність, задає питання: «Хто ж є цей інший?», і відповідає – «в найвищому смислі слова це є сам Бог. І в певному смислі, жінка – Його найсильніший відбиток» [6, с.18]. Така позиція теолога говорить про велику повагу до жінки, як до носія Божого замислу та священного смислового плану щодо людини. Щодо біологічності жіночого тіла, то Церква простежує тут низку позитивних факторів, які й складають особливість та переваги жіночності та формують специфіку жіночої психології. Виходячи з того, що жіноча сутність наскрізь пронизана материнством та й те, що материнський інстинкт є головним та визначальним в житті жінки, Церква бачить в жінці уособлення сукупності таких рис як ніжність, доброта, самовіддача, чуйність, любов, жертвність, чуттєвість та віра.

З цього приводу кардинал Й. Гьофнер виділяє певні особливості в життєвій діяльності як чоловіка, так і жінки. Отже, якщо чоловік «більше спрямований на трудову діяльність, то сутність жінки визначається самовідданістю, спрямованістю на близьку людину почуттям материнства» [1, с.87]. Кардинал вважає, що хоча Бог створив жінку і чоловіка з однаковою досконалістю, гідністю, правами та загальнолюдською сутністю, підхід до виконання, манера діяльності однієї й тої самої роботи в них буде не однакою. Наприклад, чоловік не може добре виконувати роботу пов'язану з вихованням дітей або яку-небудь специфічну соціальну роботу тому, що чоловікам не дуже притаманні такі риси як чуйність, вміння і терпіння слухати, співчуття тощо. А жінка завдяки своїй емоційності, перевазі чуттєвості над раціональністю не здатна добре забезпечувати керівну, лідерську діяльність в повній мірі. Дослідники гендеру називають такі підходи гендерними стереотипами, які вважаються так званими схематичними уявленнями про певний стиль суспільної поведінки жінки і чоловіка, їхнього місця і ролі в суспільстві та сім'ї. Римо-католицьку церкву можна назвати прихильницею гендерних ролей, але Й.Гьофнер уточнює, що «розподіл ролей між двома

статтями переважно зумовлений історично, так само як і виконання професійних обов'язків» [1, с.88]. Варто відмітити, що особливістю гендерних ролей є здатність до змінюваності, тому феномен люблячого і турботливого батька та професійно успішної матері наразі не є чимось незвичайним та рідкісним, тому католицизм, як досить далекоглядна релігія з абсолютним позитивом ставиться до таких явищ.

Зважаючи на фізіологічні та психологічні особливості жінки, Римо-католицька церква вбачає головну її сутність в даруванні основної християнської моральної якості – любові. Не залежно від того, чи жінка реалізувала себе у фізичному материнстві чи в духовному. Папа Іван Павло II роздумуючи на цими двома покликаннями жінки жодного не применшує, але й не вивисує перед іншим. Потенціал любові, самопожертви та самовіддачі, який закладено в жіночому естві виражається в цінності «дару з себе, дару особистого»[4, с.53], підкреслює понтифік.

Відмінність жіночої і чоловічої психології також не надає переваги чоловікові, а жінку уявляє, лише як концентрацію пасивності та неспроможності до широкої діяльності, навпаки низка жіночих психологічних ознак утворюють неповторну жіночу сутність, яка сприяє вираженню її важливого покликання, пророчого духу та особливості служіння Богові.

Католицизм ототожнює жіночі психологічні показники не тільки з фізичним материнством, але й духовним. Феномен духовного материнства охоплює досить широкий вимір діяльності – від чернецтва до мирянського служіння. Жінка, в силу своїх душевних поривань і здатності до пожертви та допомоги, відчуває потребу дарувати любов та тепло не тільки власним дітям, але й багатьом обездоленим, хворим та немічним людям. Тому Церква наголошує на жіночому внутрішньо-психологічному потенціалі, використовуючи який, жінка мусить так «оздоровлювати існуючі у світі порядки і умови . . . , щоб усе те відповідало нормам справедливості і скоріше сприяло практикуванню чеснот, ніж йому перешкоджало. Поступаючи таким чином, вони наповнять культуру і людські діяння» [3, с.121]. Тобто сукупність жіночих психологічних якостей стає головною детермінацією, що диктує особливе покликання жінки до праці в соціокультурній сфері.

Позиція Римо-католицької церкви щодо реалізації жінки не тільки як дружини та матері, але й як активного діяча громадськості є досить позитивною та послідовною. Католицизм прийшов до того, що об'ємний та якісний досвід жінок є надзвичайно важливим та необхідним у діяльності соціального забезпечення та у створенні необхідних умов для розвитку суспільства. Жінка, яка надає достатньої уваги чоловікові та дітям, та у якої вистачає сили для соціальної діяльності (також мається на увазі і робота в організації Церкви) має достатньо схвальних відгуків зі сторони католицизму.

Тобто жінка з позиції Римо-католицької церкви – це особистість, яка створена на образ і подобу Бога, яка відрізняється від чоловіка рядом біологічних та психологічних ознак, які, втім, не применшують її неповторної сутності, а навпаки сприяють глибшому процесові взаємовідносин між чоловіком та жінкою та проявляють себе у існуванні жіночого, жіночності. Також жіноча суб'єктивність стає поштовхом до особливого соціального буття жінки, яка завдяки своїм відмінним внутрішньо психологічним властивостям надає процесу соціалізації особистості рівноваги, гармонії та сприятливого морального розвитку.

Література

1. Вибрані документи католицької церкви про шлюб та сім'ю. Від Лева XIII до Бенедикта XVI. – «Колесо», 2008.
2. Покликання і місія мирян. Після синодальне апостольське повчання Святішого Отця Івана Павла II. – Львів: Місіонер, 1998.
3. Про гідність і покликання жінки: Апостольський Лист Святішого Отця Івана Павла II з нагоди Марійського Року, /15.08.1988р/ – Львів: Місіонер, 1995.
4. Рауш Т. Католичество в третьем тысячелетии/Пер с англ. (Серия «Современное богословие»). – М.: Библийско-богословский институт св. апостола Андрея, 2007.
5. Скола Анжело Кардинал. Мужчина – женщина: серьезный случай любви. Пер. с итал. Платонова - М.: Христианская Россия. б/року і місця видання.
6. Фемінізм? А чому б і ні...//Парафіяльна газета – 2008.– №5 –9 березня.

Summary

Lyudmyla Pogorila

Psychological factor, as dynamism of expression of women's subjectivism in context of Catholic outlook

In present investigation analyses the view of the Catholic Church on women's subjectivism, which accumulate the existence of biological, psychological and social factors. The Church positions the feature of women's ontology and presents inequality of women's being, as peculiarity of human existence.